

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวางแผนพัฒนาพื้นที่ สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการศึกษาพิจารณา คือ สภาพพื้นที่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนสาเหตุและสิ่งเกี่ยวข้องที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ การศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้สามารถคาดคะเนแนวโน้มของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา รวมไปถึงการแก้ปัญหา การกำหนดนโยบายหรือแผนงานให้ถูกต้องเหมาะสม

การวางแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะแห่ง จำเป็นจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่นั้นๆ เป็นองค์ประกอบ

เทศบาลตำบลสองพี่น้อง (บางลี่) จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างไปจากชุมชนทั่วไป มีลักษณะเฉพาะตัวคือ เป็นชุมชนในที่ราบลุ่ม ในฤดูน้ำท่วม ช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม น้ำจะท่วมพื้นที่ประมาณ 7 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่เทศบาลทั้งหมด มีประชากรอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่น้ำท่วมประมาณร้อยละ 75 น้ำจะท่วมประมาณ 5 เดือนเศษ การติดต่อคมนาคมในช่วงฤดูน้ำท่วมใช้การสัญจรด้วยเรือแทนรถ สภาพอาคารบ้านเรือนจะแตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ โดยปลูกบ้านใต้ถุนสูง เพื่อให้พ้นจากระดับน้ำท่วม อาคารพาณิชย์มักจะเป็นอาคารไม้สองชั้นสร้างติดต่อกันไปเป็นเรือนแถว ชั้นบนมีลานพักหรือทางเท้าหน้าอาคารสำหรับวางขายสินค้า ฤดูกาลปกติจะค้าขายชั้นล่าง แต่ในช่วงฤดูน้ำท่วมจะขนสินค้าขึ้นไปขายชั้นบน และในช่วงนี้ถนนส่วนใหญ่จะถูกน้ำท่วมจนต้องใช้การสัญจรด้วยเรือแทนรถ จากสภาพดังกล่าวทำให้มีคำกล่าวจนติดปากว่า "ข้างล่าง 7 ข้างบน 5" ซึ่งหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบางลี่ ที่มีหน้าแล้ง

7 เดือน และหน้าน้ำ 5 เดือน แต่ไม่ว่าจะเป็นหน้าแล้งหรือหน้าน้ำ การดำเนินชีวิตของชาวบ้านก็สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับฤดูกาลตลอดมา

เนื่องจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางคมนาคมหลัก จากการคมนาคมทางน้ำมาเป็นการคมนาคมทางบก ทำให้ลักษณะชุมชนดั้งเดิมซึ่งเป็นชุมชนริมน้ำ (RIVERING VILLAGE) และอาคารบ้านเรือนบริเวณย่านชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นห้องแถวไม้ เชื่อมต่อกันเป็นแนวยาว สามารถติดต่อกันด้วยชานหน้าอาคารทั้งในฤดูแล้งและฤดูน้ำท่วม ได้รับผลกระทบบางประการจากการเปลี่ยนแปลงเส้นทางคมนาคมหลัก และการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ โดยลักษณะของห้องแถวไม้เดิมซึ่งสามารถปรับสภาพของอาคารให้สอดคล้องกับฤดูกาล บางส่วนของห้องแถวไม้เหล่านี้ได้ปรับปรุงมาเป็นห้องแถวไม้สองชั้นหรือสามชั้น โดยยกระดับพื้นชั้นล่างให้สูงขึ้นจนพ้นระดับน้ำท่วมด้วยการถมดินหรือทราย ทำให้พื้นชั้นล่างดั้งเดิมหายไปจนทำให้พื้นที่อาคารเหลือชั้นเดียว หรือบางอาคารอาจจะเหลือสองชั้น ดังนั้นจึงต้องเพิ่มโครงสร้างอาคารให้สูงขึ้นเพื่อจะเพิ่มจำนวนพื้นที่ทดแทนพื้นที่เดิมที่หายไป อาจเพิ่มเป็นสองชั้นหรือสามชั้นตามความต้องการของเจ้าของอาคาร ส่วนอาคารพาณิชย์ที่พักอาศัยที่เกิดขึ้นใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารที่เราเรียกว่า "ตึกแถว" ที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนกับตึกแถวทั่วไป ในประเทศไทย แต่มีข้อสังเกตบางประการสำหรับตึกแถวในเขตเทศบาลตำบลสองพี่น้อง คือตึกแถวที่สร้างหลังปี พ.ศ. 2519 มักจะยกระดับพื้นชั้นล่างให้สูงขึ้นจากระดับน้ำท่วม (1.50 - 2.00 เมตร) แล้วทำบันไดขึ้นไปยังพื้นชั้นล่าง นอกจากนี้ถนนโดยทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลสองพี่น้อง กำลังปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ด้วยการยกระดับถนนให้สูงขึ้นเพื่อให้ใช้ได้ทุกฤดูกาล จากเหตุดังกล่าวทำให้เอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนละเค็นน้ำละเค็นบก หรือตลาดสองฤดู อันเป็นรูปแบบที่จะพบได้ยาก กำลังถูกผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพทำลายสภาพดั้งเดิมไปทีละน้อย ๆ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตดั้งเดิม ตลอดจนรูปแบบของการตั้งถิ่นฐาน การปรับตัวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ เป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นกับชุมชนแห่งนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าจะได้ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการใช้ที่ดินและอาคาร เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะชุมชนที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมตามฤดูกาล
2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางคมนาคมขนส่งที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม
3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงชุมชนดั้งเดิมของบางสี ตลอดจนปัญหาและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุดและการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจในพื้นที่ โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล (COLLECTING DATA) เป็นการรวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (SECONDARY DATA) จากหน่วยงานของราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
2. การสำรวจในพื้นที่ (FIELD SURVEY) เป็นการรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (PRIMARY DATA) ด้วยการสังเกต บันทึกภาพ การสัมภาษณ์และออกแบบสอบถาม ฯลฯ
3. รวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ (CATERGORIES) จัดเก็บข้อมูลบันทึกหรือแปลข้อมูลให้อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการวิเคราะห์ เช่น ตาราง สถิติ แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น
4. วิเคราะห์และสรุปผล (ANALYSIS & CONCLUSION) นำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ โดยอาศัยหลักวิชาทางด้านการผังเมือง สถิติและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วแสดงผลของการวิจัยออกมาในรูปของการพรรณา ตาราง สถิติ แผนภูมิ และแผนที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงลักษณะการใช้ที่ดินและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบางสี่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
2. ทราบถึงลักษณะการใช้สอยอาคารและการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล
3. ทราบถึงผลกระทบ ปัญหาและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดกับชุมชนนี้ในอนาคต ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงเส้นทางคมนาคมหลักและชุมชนดั้งเดิมของบางสี่
4. เป็นการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะของชุมชนสู่แก่นิสาสะเก็บกับเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยประเภทเดียวกัน
5. ผลจากการศึกษา จะทำให้หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลสองพี่น้อง เพื่อการปรับปรุง การขยายตัว และป้องกันปัญหาทางสภาพแวดล้อมและด้านอื่นๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย